

Beskrivelse og vurdering av tiltaket:**Jentesnakk****Ungsinnforfatter: Marit Hafting****Vurdert i Ungsinnpanelet: 24.03.2010**

Ungsinnforfatteren er ansvarlig for beskrivelsen av tiltaket. Beskrivelsen er basert på informasjon fra Astrid Henriksen, spørreskjema utfyllt av Astrid Henriksen og gjennomgang av annen tilgjengelig litteratur. Ungsinnpanelet er ansvarlig for vurdering og klassifisering.

Innledning

Jentesnakkmetoden blir omtalt som et universalforebyggende og helsefremmende tiltak, og rusforebygging blir fremhevet som et overordnet mål. Eksplisitte delmål er å øke jenters forutsetninger for å skape og ta vare på gode venninnerelasjoner og å ta egne valg. En vesentlig teoretisk begrunnelse for tilnærmingen er at forskning og erfaring (Duckert et al., 2008; Frønes, 2006) viser at jenter med rusproblem ofte har lite venninnenettverk, og at de forteller at dette også var situasjonen i oppveksten. Metoden er beskrevet i håndboka "Mer jentesnakk – Hvordan og hvorfor jobbe med jenter i gruppe?" (Henriksen, Sørensen, & Thommessen, 2009).

Intervensjonen består av 8-10 ukentlige gruppesamlinger à 1,5 – 2 timers varighet for grupper med 6-8 jenter fra 6. – 7. klasse i barneskole til videregående skole. De to gruppelederne har ofte sosialfaglig eller pedagogisk bakgrunn, og gruppene kan arrangeres av ulike tjenester som helsestasjons- og skolehelsetjeneste, skole, barnevern etc. Gruppesamlingene har et overordnet tema for hver gang, og har en struktur som sikrer en fast ramme: lett måltid, fast lokale, hyggelige og sosiale omgivelser. Ulike generelle øvelser og aktiviteter tilpasset et tema er bærende elementer i samlingene.

Håndboka beskriver både hvordan en jentegruppe startes og hvordan slike grupper drives. Den blir derfor et "verktøyskrin" med hensyn til ideer til innhold og opplegg for i de enkelte samlingene. Metoden er i hovedsak utviklet gjennom reflektert praksis, i tillegg til at det er foretatt en prosessevaluering gjennom deltakende observasjon, intervjuer med gruppeledere og spørreskjemadata fra jenter og gruppeledere før, underveis og etter intervensjonen. Resultatene fra denne evalueringen er innarbeidet i Håndboka (Henriksen et al., 2009).

Eier av tiltaket

Kompetansesenter rus, region sør (tidligere Borgestadklinikken kompetansesenter)

Distributør/ implementeringsansvarlig for tiltaket i NorgeKompetansesenter rus, region sør www.borgestadklinikken.no

Beskrivelse av tiltaket

Jentesnakkmetoden er et praktisk-pedagogisk verktøy beskrevet i håndboka Mer jentesnakk! (Henriksen et al., 2009). Metoden er utviklet gjennom praktisk arbeid med jentegrupper fra 1990 tallet av i Asker, Bærum, Oslo, Sola og Røyken. Den første Håndboka fra 2006; "Jentesnakk – en håndbok i hvordan jobbe med jenter i gruppe" (Henriksen & Thommessen, 2006) er basert på en semesteroppgave i rusforebyggende og helsefremmende arbeid ved Høgskolen i Narvik og utviklingsarbeid i Røyken kommune. Utgivelsen ble støttet av Borgestadklinikken kompetansesenter. Metoden er evaluert (Krogh, 2009) med støtte fra Norske Kvinners Sanitetsforening/ Sosial- og helsedirektoratet, og evalueringen er innarbeidet i den foreliggende Håndboka fra 2009 (Henriksen et al., 2009). Målet med Håndboka er å gjøre det enklere å etablere jentegrupper og gi veiledning i gjennomføringen av jentegrupper.

Intervensjonen Jentesnakk består i å gjennomføre ukentlige gruppetreff for jenter. Metoden kan benyttes av ulike yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig og/eller pedagogisk bakgrunn. Gruppene kan arrangeres i ulike tjenester som for eksempel skole, barnevern, helsestasjons- og skolehelsetjenesten, ungdomsklubber, utekontakten og ulike interesseorganisasjoner. Jentesnakk er blant annet utprøvd i grunnskolen og videregående skole. Metoden kan brukes universalforebyggende rettet mot skoleklasser, ungdomskor, speider etc., eller selektivt forebyggende rettet mot jenter i risiko, for eksempel jenter utsatt for rus/drikkepress, konflikter mellom ungdom, skolefravær, integrering av jenter med minoritetsproblem etc.

Programmet for jentetreffene er strukturert med et tema hver gang (se nedenfor under beskrivelse av metoden), et måltid, gjennomføring av øvelser tilpasset dagens tema og elementer av mer generelt helsefremmende karakter som avslappingsøvelser, kreative øvelser og andre aktiviteter. Jentene bevisstgjøres sitt eget ansvar for endringsprosessen ved at de melder seg på (påmeldingsskjema), de undertegner jentesnakk-avtale om reglene i gruppa (eget skjema) og de fyller ut ønskeskjema (eget skjema) om sine forventninger til gruppeaktiviteten. Det gjennomføres evaluering ved avslutning ut fra i hvor stor grad målene på ønskeskjemaet er innfridd.

Håndboka beskriver forberedelsesfasen ut fra målsetningen om å gjøre det lettere å starte grupper. Gruppelederne får råd om holdninger og atferd i jentegruppene, at de skal formulere sine egne mål som lar seg evaluere for gruppa i forkant, at de skal ha forberedelsesmøter både i forkant og underveis i prosessen og at de bør ha veiledning. I tillegg vies rekruttering relativt stor plass, og det tilrås grupper satt sammen av jenter på samme alderstrinn eller fra samme miljø. Det beskrives hvordan man kan samarbeide med blant annet lærere rundt rekruttering. Krav til lokaler, mat og drikke, budsjett omtales. Det ligger ved forslag til søknadsskjema, orientering til foreldre og jentesnakkavtale om reglene for gruppesamlingene. Flere ulike former for evaluering av gruppene både underveis og ved avslutning listes opp, og mal for ønskeskjema ligger ved.

De neste avsnittene av håndboka omhandler gjennomføringen av jentesnakktreffene, og går gjennom ulike øvelser og aktiviteter (se under Metode som anvendes) som kan/ skal benyttes på treffene og innholdet i de enkelte treffene. Det oppfordres til fleksibilitet i forhold til det oppsatte programmet, men vektlegges samtidig at forberedelsene til gruppetreffene er avgjørende for utfallet.

Metoder som anvendes

Målsettingen med Jentesnakk er å legge forholdene til rette for å at jentene skal utvikle gode og stabile venninneforhold, og at jentene skal få hjelp til å formulere, ta opp og stå for egne valg.

Av Håndboka går det fram at sentrale element i intervensjonen er:

1. *Ansvarliggjøring* av jentene for endringsprosessen ved at de melder seg på, formulerer forventninger og ønsker for prosessen og at de evaluerer prosessen både løpende og før-etter.
2. *Gjennomgang av et program der temaene kan være:*
 - a. Oppstart, bli kjent
 - b. Vennskap
 - c. Selvtillit og egne grenser
 - d. Kroppen
 - e. Kroppen
 - f. Vennskap
 - g. Mobbing
 - h. Seksualitet (9. trinn)
 - i. Rus (8. og 9. trinn)
 - j. Evaluering
3. *Gode rammer for utvikling av trygghet og sosialisering* ved mat og drikke, stearinlys, egnede og faste lokaler.
4. *Øvelser:*
 - a. Det anbefales at samlingene starter med positiv-negativ øvelser (deltakerne forteller om positive og negative opplevelser) og avsluttes med ønskekort-øvelse (deltakerne trekker kort utformet slik at de hjelper dem i formulere ønsker). Begge omtales som bevisstgjørende øvelser, ønskekortene også holdningsskapende. De øvelsene som er omtalt i Håndboka er dels kommunikasjonsverktøy – for eksempel snakkestein som sørger for at alle får ordet, øvelser i å si nei, øvelser i å bli kjent. Andre øvelser er verktøy for å øve seg i å formulere og vise holdninger og verdier, noen er avslappingsøvelser, noen er kreative øvelser som tegning, lage kort. Noen øvelser fokuserer på kropp og noen er fysiske aktiviteter. Hvert treff har et tema og en dagsorden, og forslag til egnede øvelser er listet opp.

Det teoretiske grunnlaget for tiltaket

Målsettingen er rusforebygging gjennom å bedre jentenes forutseninger for å utvikle gode vennskap og å ta selvstendige valg. I gjennomgangen av teorigrunnlaget for intervensjonen baserer tiltaksutviklerne seg i stor grad på litteratur fra det forebyggende rusfeltet.

Hvorfor jenter:

Jenter drikker mer enn før og økningen har vært større for jenter enn gutter (Bryni et al, 2007) Jenter tåler alkohol dårligere enn gutter, og det å være full er fortsatt mer stigmatiserende for

jenter enn for gutter (Duckert, Lossius, Ravndal, & Sandvik, 2008). Tiltaksutvikler hevder at det er like mange jenter i barneverninstitusjoner og andre hjelpetiltak som gutter. De viser til at tiltak kun for jenter virker langt bedre enn kjønnsblandede tiltak innen rusmiddelfeltet (Duckert et al., 2008; Taksdal, 1994). Ved å skille gutter og jenter kan man derfor i noen tilfeller øke treffsikkerheten ved tiltaket (Lossius, 2010).

Hvorfor fokus på vennskap:

Tiltaksutviklerne henviser til sosiologen Arnhild Taksdal (1994) som hevder at samtale og kommunikasjon er sentralt i samspillet mellom jenter, mens gutter oftere fokuserer mer på aktivitet enn samspillet. Kvinnenettverk fungerer som sosiale sikkerhetsnettverk, og uformelle nettverk oppstår gjerne i ungdomstiden. Disse former den kvinnelige identiteten og øker muligheten for sosial integrasjon. Dette er særlig viktig i tidlig pubertet (Frønes, 2006). Enkjønnet vennskap kan derfor virke beskyttende for jenter i faresonen for uheldig psykososial utvikling. Disse påstandene støttes av andre forfattere (Duckert et al., 2000) som hevder at vennskap kan fungere preventivt med hensyn til selvdestruktiv atferd som rusmisbruk, vold, selvskading, overgrep, trakassering, mobbing og spiseforstyrrelser. Fellesskapet regulerer jenters atferd med hensyn til eksperimentering med grensesprengende handlinger. Rusavhengige kvinner forteller at de i ungdomstida ofte stod utenfor venninnegjengen (Duckert et al., 2008), og at de i barne- og ungdomsårene ofte ikke fikk delta i vanlige jentefellesskap som bursdagsfeiring og overnattingsbesøk. Jenter som oppsøker illegale rusmiljøer og eldre gutter viser seg ofte å ha det til felles at de ikke har nære venninner (Frønes, 2006). Tiltaksutvikler viser til at sosiologen Bourdieu i Lisanne Wilkens bok (Wilken, 2008) omtaler vennskap som sosial kapital, og at det er en nødvendig ressurs på like linje med kulturell og økonomisk kapital. Det teoretiske grunnlaget slik tiltaksutvikler har lagt det fram, bygger i stor grad på sekundærlitteratur fra norske fagfolk og forskere i rusfeltet.

Hvorfor grupper:

Tiltaksutvikler hevder at erfaring viser at når en jobber med seg selv i grupper, går ofte utviklingen mot endring forttere enn når man arbeider individuelt. I en gruppe får man støtte, inspirasjon og innsikt, ikke bare i forhold til seg selv, men også andre – ved å høre om deres opplevelser og tanker (Törnblom, 2007). Jentesnakkgruppene har som målsetting å stryke sosiale nettverk, og tiltaksutvikler hevder at de lykkes med intervensjonen ved at deltakerne myndiggjøres, møtet er likeverdig, det medfører økt selvinnsikt og livsvalg alminneliggjøres.

Hvorfor øvelser og aktiviteter:

Tiltaksutvikler beskriver øvelser med ulike formål og innhold, og ulike aktiviteter som kreative aktiviteter, avspenning, fysiske aktiviteter og besøk for eksempel på helsestasjon og hudklinikk. Øvelsene og aktivitetene er hentet fra svensk litteratur om gruppetiltak for jenter (Byrøus, 2001; Törnblom, 2007). Det er ikke beskrevet noen teoretisk sammenheng mellom de ulike øvelsene og de endringene tiltaket har som mål å oppnå. Slik øvelsene er beskrevet og evaluert (Krogh, 2009), er det imidlertid nærliggende å tenke at de kan bidra til sosialisering og tydeliggjøring av verdivalg. En begrunnelse for valg av aktiviteter og besøk er å gjøre gruppetiltaket attraktivt for jentene – det vil si at de fungerer rekrutterende. Håndboka blir på denne måten er verktøykasse for gruppelederne når de skal sette sammen program for treffene, og innholdet i verktøykassen er i stor grad erfaringsbasert framfor teoribasert.

Erfaring med tiltaket og evaluering i Norge.

Den første versjonen av Jentesnakk (Henriksen, & Thommessen, 2006) er evaluert av sosiolog Hilde Krogh (Krogh, 2009). Evalueringsmetoden var deltakende observasjon kombinert med intervju og spørreskjema. Evalueringen baserer seg på åtte grupper, to grupper i fire forskjellige Østlandskommuner. Gruppene bestod av jenter i 7. klasse, 9. klasse, en blanding av 9. og 10. klasse, første videregående og jenter fra et arbeidsinstitutt i alder tilsvarende 1. videregående. Evalueringer har deltatt på to gruppesamlinger i hver gruppe og har hatt samtaler med gruppelederne. I tillegg består evalueringsdata av skriftelige tilbakemeldingsskjemaer etter samlingene fra jentene og gruppelederne. Hovedkonklusjonen fra både jentene selv og gruppelederne er at kommunikasjonen mellom jentene i gruppene ble bedre, de utviklet vennskap og reflekterte over hva vennskap kan være. Jentene viste også at de hadde større tro på seg selv, viste glede over å uttrykke egne meninger og stå opp for dem. Evalueringer utviklet lister over forbedringstiltak som er innarbeidet i den nye versjonen av Håndboka.

Det er ikke utført evalueringer eller mer spesifikke effektstudier ut over den omtalte studien.

Spredningspolitikk og implementeringsstrategi

Jentesnakk er fritt tilgjengelig gjennom Kompetansesenter rus, region sør (www.borgestadklinikk.no). Tiltaksutvikler v/ Astrid Elisabeth Henriksen engasjeres to ganger per år for å gjennomføre opplæringsdager, og ellers etter forespørsel. Hun blir også innleid av Østnorsk kompetansesenter for å ha opplæringsdager der. Det er omtrent 80 nye fagfolk som blir lært opp i løpet av et år.

Kvalitetssikring av tiltaket

Det er ikke nevnt kvalitetssikringstiltak ut over at Håndboka er oppdatert i 2009, og at tiltaksutvikler står for opplæring av fagfolk i bruk av metoden.

Kostnadene ved implementering av tiltaket

Kostnadene ved tiltaket er avlønning av de som driver implementeringen, og de gjør det vanligvis innen rammen av sin hovedstilling (helsesøster, barnevernpedagog, spesialpedagog etc). Det anbefales i tillegg til dette ca. 5000 NOK per gruppe. Boka koster 70 NOK, mens deltakeravgiften på opplæringskursene kan utgjøre et par hundre kroner.

Ungsinnpanelets vurdering av tiltaket:

Jentesnakkmetoden omtales av tiltaksutvikler som en helsefremmende og universalforebyggende intervensjon med delmål å utvikle jenters forutsetninger for å utvikle venninnerelasjoner og ta egne valg. Den teoretiske begrunnelsen for at venninnerelasjoner er viktig sosial kapital som beskyttelse mot senere psykososiale vansker, særlig rusproblem, er i hovedsak hentet fra forskning innen rusfeltet. Det er foretatt en prosessevaluering der deltakere og gruppeledere oppgir at kommunikasjonen mellom jentene i gruppene ble bedre, at de utviklet vennskap og reflekterte bedre over hva vennskap kan være. Jentene viste også at de hadde større tro på seg selv, viste glede over å uttrykke egne meninger og stå opp for dem. Det er ikke foretatt studier som viser om dette er effekter jentene har nytte av i situasjoner utenfor gruppene, dvs. om de er generaliserbare til situasjoner utenfor gruppesettingen. Det er

heller ikke foretatt studier som styrker hypotesene om at denne intervensjonen har effekt på endemålene: redusert forekomst av psykososiale vansker, særlig rusproblem senere i livet.

Jentesnakkmetoden er eksplisitt beskrevet mht. mål, målgruppe, metode og materiell. Det er foretatt en prosessevaluering fra 2009 som er innarbeidet i metoden og som styrker hypotesen om at metoden kan være virksom mht. de målene som er satt. Det teoretiske rasjonale bygger på sekundærlitteratur fra rusfeltet.

Ungsinns klassifisering

Metoden klassifiseres som et potensielt virksomt tiltak på evidensnivå 1.

Referanser:

- Bryni A et al (2007). Rusmidler i Norge 2007. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.
- Byrèus, K. B. (2001). Grus og Glitter 2 – for tjeigrupper. Stockholm: KSAN
Kvinneorganisationernas Samarbeidsråd i Alkohol och Narkotikafrågor www.ksan.se.
- Byrèus-Hagen. (1998), Stormens öga – om självstendighet og beroende. Stockholm: KSAN
Kvinneorganisationernas Samarbeidsråd i Alkohol og Narkotikafrågor www.ksan.se
- Duckert, H, Lossius, K., Ravndal, E., & Sandvik, B. (2008). Kvinner og alkohol. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frønes, I. (2006). De likeverdige: om sosialisering og de jevnaldrenes betydning. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Henriksen, A. E., Sørensen, S., Thommessen, H. (2009). Mer Jentesnakk! Hvorfor og hvordan jobbe med jenter i gruppe? Skien: Kompetansesenter rus – regions sør
- Henriksen, A. E., & Thommessen, H. (2006). Jentesnakk – en håndbok i hvordan jobbe med jenter i gruppe. Skien: Kompetansesenter rus – regions sør
- Krogh, H. (2009). ”Jeg fikk si akkurat det jeg ville rett fra hjertet og det var best.” En evaluering av jentesnakkmetoden. Skien: Kompetansesenter rus – regions sør
- Lossius, K. (2010). ”Ja, visst er det forskjell på jenter og gutter” – om kjønn, rus og forebygging. lastet ned 9.mars 2010 fra http://www.forebygging.no/fhp/d_emneside/cf/hApp_101/hPKey_1036/hParent_1/hDKey_1
- Taksdal, A. (1995) Kvinnerettet rusbehandling. Rapport fra prosjektet ”Evaluering av kvinnerettede tiltak i rusmiddelsektoren” Oslo: Rusmiddeldirektoratet/ Sosial og helsedepartementet
- Törnblom, M. (2007). Selvfølelse nå. Oslo: Pantagruel.
- Wilken, L. (2008). Pierre Bourdieu. Oslo: Tapir.